

WIERNI OBRZĄDKÓW WSCHODNICH OBCHODZĄ BOŻE NARODZENIE

Prawosławni i wierni innych obrządków wschodnich, w tym grekokatolicy i staroobrzędowcy, rozpoczęli dziś obchody Świąt Bożego Narodzenia według kalendarza juliańskiego. Kościoły Wschodnie katolickie i prawosławne obchodzą Boże Narodzenie 25 grudnia, ale według kalendarza juliańskiego. Różnica między kalendarzem juliańskim a gregoriańskim powszechnie dziś używanym wynosi 13 dni, dlatego w Kościele Zachodnim jest to już 7 stycznia. W obrządku bizantyjskim dzień ten należy do dwunastu największych świąt liturgicznych w roku, dlatego jest bardzo uroczyście celebrowany. Podobnie jak w obrządku rzymskim poprzedza go okres specjalnego postu już od 15 listopada. Nazywany jest on "postem Filipowym", ponieważ zaczyna się w dzień po wspomnieniu liturgicznym św. Filipa. Jest bardzo surowy i ma charakter pokutny, jak wszystkie posty w obrządku bizantyjskim. W Kościele katolickim obrządku łacińskiego po reformie soborowej Adwent, odpowiednik wschodniego postu, jest "czasem pobożnego i radosnego oczekiwania". Przed Soborem istniał nakaz powstrzymania się od pokarmów mięsnych w środy, piątki i soboty, a więc podobnie jak w tradycji wschodniej był bardziej surowy i miał charakter pokutny. Teksty liturgiczne tego okresu przypominają i przygotowują do Świąt, podobnie jak w obrządku rzymskim, gdzie od 17 grudnia w sposób szczególny liturgia godzin i czytania mszalne prowadzą wprost do Tajemnicy Zbawienia. Bezpośrednie przygotowanie do Święta w liturgii wschodniej zaczyna się 20 grudnia. Wszystkie zmienne teksty liturgiczne tych pięciu dni mówią o zbliżającym się historycznym wydarzeniu narodzenia Jezusa, dzięki czemu atmosfera świąteczna wzrasta. Po liturgii w niedzielę poprzedzającą Boże Narodzenie kapłan poświęca chlebki upieczone z pszennej mąki na drożdżach tzw. "prosforę", którą każda rodzina zabiera do domu. Takiego samego chleba używa się do konsekracji podczas Mszy św. Jest to odpowiednik naszej hostii, a prosfora zabrana do domu na Święta jest odpowiednikiem opłatka w tradycji zachodniej. Czterdziestodniowy post kończy się "wigilią", po grecku "kolada", albo w języku słowiańskim "soczelnik", ponieważ jada się najczęściej gotowaną soczewicę, gdyż dzień ten ma charakter ścisłego postu. Wieczorem spożywa się wieczerzę wigilijną. Po modlitwie wszyscy składają sobie życzenia i dzielą się chlebem - prosforą, tak jak my opłatkiem. Wieczerza wigilijna ma podobny charakter jak u nas, podobne są też potrawy. Zawsze powinna być kutia. Jest to potrawa wigilijna znana tylko tam, gdzie są lub były wpływy Kościoła wschodniego. Polacy nie znali kutii, jej odpowiednikiem jest kasza gryczana specjalnie przygotowywana i obrabiana, nazywana "grucą". W tradycji wschodniej nie ma zwyczaju ustawiania szopki, jest to zrozumiałe, bo ten zwyczaj został zapoczątkowany przez św. Franciszka z Asyżu i nie dotarł na Wschód, ale dotarł do Kościoła unickiego, w którym ustawiano szopki nawet z figurami Świętej Rodziny, co jest zupełnie obce tradycji wschodniej nie uznającej figur rzeźbionych, a tylko malowane ikony. Zamiast szopek w cerkwiach na widocznym miejscu umieszcza się dużą ikonę przedstawiającą scenę narodzenia Chrystusa, ozdabiając ją bańkami choinkowymi i gałązkami świerku. W nocy z 24 na 25 grudnia uroczyście odprawia się tzw. całonocne czuwanie (wsienocna) składające się z Wielkiej Kompletu (modlitwa na zakończenie dnia) i Jutrzni. Śpiewane teksty liturgiczne przeplatane są refrenem Christos raždajetsia, sławicie Imia Jego. (Chrystus się narodził, wysławiajcie Jego Imię). Liturgia świąteczna jest bardzo długa i bogata. Ciekawostką w Polsce i na Ukrainie jest śpiewanie kolęd podczas nabożeństw. Liturgia wschodnia nie dopuszczała innych śpiewów poza liturgicznymi. Na terenie dawnej Rzeczypospolitej sytuacja zmieniła się po zawarciu Unii Brzeskiej (1596 r.), gdy powstał Kościół unicki, który przejął wiele zwyczajów od bratniego obrządku rzymskiego. Szybko

zaczęły powstawać różne pieśni religijne, w tym kolędy, które przeniknęły także do prawosławia. Są to nieraz te same kolędy tylko w różnych językach. Uroczyste Nieszpory kończą pierwszy dzień świąt słowami: "Cóż Ci ofiarujemy Chryste, za to, że jako człowiek przyszedłeś dla nas na ziemię? Każde z Twych stworzeń przynosi Ci dar wdzięczności: aniołowie - śpiew, firmament niebieski - gwiazdę, Mędrcy - podarki, pasterze - zdziwienie, ziemia - grootę, pustynia - żłób, a my - Matkę Dziewicę. Przedwieczny Boże, zmiłuj się nad nami!".

Drugi dzień Świąt obchodzony jest przez chrześcijan wschodnich jako święto maryjne, nazwane po grecku "synaksis" a w języku słowiańskim " Sobór Bogurodzicy", czyli świąteczne zgromadzenie się ludzi, by uczcić Bożą Rodzicielkę i złożyć Jej gratulacje. Jest to nawiązanie do zwyczaju składania gratulacji matce przez krewnych i znajomych po urodzeniu dziecka. W tradycji zachodniej dzień ten jest poświęcony św. Szczepanowi Męczennikowi. W niedzielę po Bożym Narodzeniu czci się św. Józefa jako opiekuna i przybranego ojca Jezusa. Nowy Rok cywilny nie ma żadnych własnych tekstów liturgicznych, natomiast ten dzień obchodzony jest jako pamiątka nadania imienia Jezusowi. Od 2 stycznia zaczyna się przygotowanie do Objawienia Pańskiego. Teksty nabożeństw mówią nam, że Chrystus zbliża się nad Jordan. W wigilię Objawienia Pańskiego obowiązuje ścisły post. W sam dzień 6 stycznia celebryje się chrzest Jezusa w Jordanie, pokłon oddany Jezusowi przez Trzech Mędrców i gody w Kanie Galilejskiej. Liturgia akcentuje najbardziej objawienie się Zbawiciela światu w wodach Jordanu. Najbardziej charakterystycznym elementem uroczystości 6 stycznia jest poświęcenie wody. Tego dnia po liturgii wyrusza z cerkwi procesja z krzyżem, chorągwiami i śpiewem nad rzekę. Tu na prowizorycznym ołtarzu z lodu, stojącym obok przereźła wyciętego w kształcie krzyża na tafli lodu zamrożonej rzeki, kładzie się ewangeliarz i krzyż. Lektor czyta słowa proroctwa Izajasza: " Kto pragnie, niech przyjdzie na wody... zaczerpnijcie z radością ze źródeł zbawienia...". Potem fragment Listu św. Pawła do Koryntian oraz Ewangelię św. Marka o chrzcie Jezusa i modlitwy o uświęcenie tych wód mocą, działaniem i zstąpieniem Ducha Świętego. Główny celebrans donośnym głosem woła: "Wielki jesteś Panie i wspaniałe są dzieła Twoje i żadne słowo nie zdoła wyśpiewać cudów Twoich. Ty więc miłujący człowieka Królu, przyjdź i teraz zejściami Świętego Ducha Twojego uświęć tę wodę". Kapłan dalej śpiewa pieśń - troparion, zanurzając krzyż w wodzie, w tym czasie wszyscy powinni być zwróceny ku wschodowi, w momencie śpiewu słów: "Duch w postaci gołębic" chłopcy często wypuszczają gołębie. Gdy woda jest już poświęcona, wierni ją piją i nabierają sobie w naczynia, pocierają twarz i wracają do cerkwi z tryumfalnym śpiewem: "Z nami Bóg, zrozumieście poganie i ukorcie się, bo z nami jest Bóg". Czasem ktoś odważny wskakuje do przereźła. Woda poświęcona w ten dzień otaczana jest wielką czcią. Nazywa się ją "hagiazma", tj. świętość. Osoby, które nie mogą przyjąć Komunii św., piją tę wodę, aby zmniejszyć smutek z powodu niemożności pełnego uczestniczenia w Eucharystii. Jeszcze dziś w wielu miejscowościach Polski Boże Narodzenie lub inne święta obchodzi się dwa razy, pierwszy raz według kalendarza gregoriańskiego świętują katolicy obrządku rzymskiego i drugi raz według kalendarza juliańskiego świętują prawosławni i katolicy obrządku wschodniego. Jedni drugich zapraszają na święta i szanują odmienność.

Hierarchowie polskiej Cerkwi szacują, że w Polsce jest 550-600 tys. osób wyznania prawosławnego. Przyjmuje się, że połowa z nich mieszka właśnie w województwie podlaskim. Ocenia się, że liczba wiernych Kościoła Greckokatolickiego wynosi ok. 80 – 100 tysięcy osób.

Duże skupisko wiernych obrządku wschodniego występuje na Dolnym Śląsku. Ordynariuszem Diecezji Wrocławsko – Szczecińskiej Kościoła Prawosławnego jest ks. Arcybiskup Jeremiasz, a w Legnicy jest Parafia Prawosławna p.w. Zmartwychwstania

Pańskiego, której Proboszczem jest ks. Lubomir Worhacz. Ordynariuszem Eparchii Wrocławsko – Gdańskiej Kościoła Greckokatolickiego jest ks. Bp Włodzimierz Juszcak, zaś w Legnicy jest parafia Grecko – Katolicka p.w. Zaśnięcia Najświętszej Marii Panny, której Proboszczem jest ks. dr Mirosław Drapała.

Cerkiew Grecko-katolicka w Legnicy – zdjęcie/strona parafialna/

Opracowanie własne: Ryszard Jaśkowski

Wykorzystano: NIEDZIELA/WIKIPEDIA